כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת דברים ■ ו' מנחם-אב ה'תשע"ח ■ 18.07.2018 ■ גליון מס' 488

תפוצה לכל קהילות ישראל

החופש נועד להורים

/ הרב יוסף גרליצקי, רב מרכז תי"א

אם 'הצלצול נועד למורים', כידוע; חופשת הקיץ נועדה כנראה לנו, ההורים. תקופת ה'חופש' החמה של בתי-הספר, כאשר ימי הרוח של אלול ותשרי כבר נראים מעבר לאופק, הינם הזדמנות עבורנו להקדיש מעט מחשבה, סוג של חשבון נפש: מה הן בעצם הציפיות שלנו ממערכת החינוך? מהו בכלל "חינוך" בעינינו?

הבדיחה מספרת על האמא היהודיה המצביעה על הילד בן השנתיים המדדה אחריה ואומרת: "תכירו, זה העורך דין, ואחותו הקטנה בעגלה היא הרופאה". משעשע, כמובן; כי אין באפשרותנו, ולאמיתו של דבר גם אין ברצוננו, לקבוע ולקבע את עתידם של הילדים. כמובן שיש לנו ציפיות ושאיפות, תקוות וחלומות. כך נכון, כך גם טבעי, אך מערכת החינוך לא נועדה בהכרח להגשים את חלומותינו. כדאי אפוא לנסות להגדיר מהו חינוך, ואולי אפילו, בשקט, בלי שאף אחד ישמע, מהו "חינוך יהודי"...

בתי ספר בצורתם המוכרת כיום, הם המצאה יהודית מובהקת. כנראה ה'סטארט-אפ' היהודי הכי נמכר בעולם, לפחות עד שאפליקציית "ווייז" תהיה מובנית בכל עגלת תינוקות. לפני אלפיים שנה ייסד רבי יהושע בן גמלא תקנה, לפיה בכל שכונה ושכונה יתקיים בית-ספר יהודי שבו יישב מורה ומחנך וילמד את כל הילדים תורה באופן מסודר. חוק חינוך חובה. הסיבה הרשמית לתקנה החדשה: עקב העיסוק בפרנסה ועוד, לא כל ההורים היו יכולים לשאת בנטל האחריות של חינוך הילדים, כמו-כן ישנם ילדים יתומים, שלא זכו להורים שיחנכו אותם.

מהי אותה אחריות חינוכית שרבצה על כתפי ההורים? לעמים אחרים באותה עת לא הציקה האחריות הזאת. ללמד מקצוע, בגרות ויכולות הסתדרות בעולם, אפילו ערכי מוסר בסיסיים, מצאו כולם, מי פחות ומי יותר, את הדרך לעשות זאת באותם הימים, גם ללא מוסד חינוכי מסודר ומחייב. לא על כך מדובר. אחריות החינוך היהודית המיוחדת היא הזכות והאחריות שהוענקה לנו מהר סיני: "והודעתם לבניך ולבני בניך - יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב".

העברת מסורת יהודית עתיקה, מפוארת וגאה, בת אלפי שנים, איננה יכולה להיעשות מאליה. בלתי ניתן ללמד ילד רק ידע מקצועי וערכים אוניברסליים ולצפות שמעצמו יכיר את יהדותו ויישא את האחריות להמשיכה לדורות הבאים. אנו עדים מול עינינו, לדאבון לב, כיצד צעירים ישראלים ממיטב בנינו, מלח הארץ, בוגרי 12 שנות לימוד במערכת החינוך הישראלית, לוחמי יחידות מובחרות ומצטייני אקדמיה, אינם מצליחים להבין כלל את הטראגיות שבנישואי תערובת, וכאשר הם מהגרים לחו"ל הם מתבוללים בין הגויים באחוזים גבוהים מאד, הרבה יותר מאשר צעירים יהודיים מקומיים שם.

יותר ויותר הורים כואבים את ניתוקו של הנוער הישראלי משורשיו. אם לימוד התפילה הקצרצרה והמופלאה של "מודה אני" נחשבת כ"הדתה"; אם המשפט הפשוט והאמיתי מכל, "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" מוגדר כ'גזענות'; מה הפלא שעצם מושג היהדות כולו הופך עבור הנוער למטרד מעיק. לדור הצעיר לא הוענקה האפשרות להכיר את סיפורי ההוד על האבות ועל בני ישראל היוצאים ממצרים. יש אף שאינם יודעים להמשיך את הפסוק 'שמע ישראל' ומהי תפילת 'שמונה-עשרה'. שמות של ענקי ההיסטוריה של עם ישראל נענים בין הצעירים בהרמת גבה ובמבוכה. ודאי שאי-אפשר לצטט באוזניהם פסוקים מהתנ"ך ומטבעות לשון מהמשנה, בלי להסביר תחילה את משמעותם. לא מדובר כאן בתוספת ידע חשוב, זוהי המהות, הבסיס שעליו נבנית אישיותו של התלמיד. מה הערך של הוראת מקצועות, טכנולוגיות ומדעים, שהינם רק כלים טובים לחיים, אם התלמידים אינם זוכים לקבל כיוון ומשמעות לחייהם? הדבר דומה להקניית תורת הנהיגה

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

הבו לכם אנשים
נושא המנהיגות מופיע פעמים רבות בתורה, והמנהיגות אינה נבחנת רק איך האדם מנהיג את האחרים, אלא בעיקר היא...
המשך בעמ' 2

שוויית קיץ
מה תעשה אישה מעוברת שלא צמה לגבי הבדלה בצום תשעה באב נדחה המתקרב?...
המשך בעמ' 3

המשמעות של תשעה באב בימינו
אנו מציינים את תשעה באב וצמים מדי שנה, וזאת בעיקר כדי להתאבל על חורבן בתי המקדש, הראשון והשני...
המשך בעמ' 4

ספר "דברים" נקרא ספר "הישר"
בפרשתנו פרשת דברים (דברים א', א') כתוב: אלה הדברים. במסכת עבודה זרה (כ"ה ע"א) מובאים דברי רבי אלעזר...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
אינך רצוי אצלנו
כאשר אירע שאחד מן החגים חל במוצאי שבת, היה ר' נפתלי מרופשיץ נוהג לקצר בסעודה השלישית...
המשך בעמ' 6

שביבים
■ אין לנו כהן מיוחס ודאי
■ התמורה לשתיקה
■ הכל נורמלי
■ דברים האסורים משום סכנה בימי בין המיצרים
■ רכיבה על אופניים בשבת?
המשך בעמ' 7

והפעלת מערכותיה של מכונית, בלי לתת לנהג כל אפשרות לצאת לדרך. חשוב ללמד מקצועות טכנולוגיים ולהכשיר את הילדים לעולם המחר, אך לפני הכל נדרש והכרחי להכיר להם את יהדותם, את ייעודם ומשימת חייהם העצומה, הממשיכה משימת-על מופלאה של אבות אבותיהם "לתקן עולם במלכות ש-די".

הרבי מליובאוויטש, הסמל הגדול ביותר לאהבת ישראל לכל יהודי בעולם, אמר פעם בכאב, כי בישראל הקימו דבר נכון וחשוב - תחנות "טיפת חלב" בכל עיר, יישוב ושכונה, שידאגו לכל ילד בשנותיו הראשונות, הקריטיות כל-כך להתפתחותו ובריאותו; אך שכחו לדאוג באותה מידה להקים בכל שכונה תחנות "טיפת חיים", שיעניקו לכל ילד את טיפת החיים היהודית, את אותו ניצוץ, שנשמתו של כל ילד יהודי בפנימיותו, מחכה וצמאה לו. באחריותנו להחדיר בהם את הערכים שקיימו את עם-ישראל לדורותיו, את הגאווה היהודית האמיתית, שאיננה שחצנות וחוצפה או השפלת הזולת, אלא תחושת שליחות וענווה אל מול הייעוד האדיר המוטל עלינו. ארץ יהודית אינה נקבעת על-ידי הדמוגרפיה בלבד, שבסופו של דבר היא מושג זמני ומשתנה, אלא על-פי החינוך בארץ זו לעולם ערכים יהודי חי ופועם. העברת הלפיד היהודי הדולק המאיר - זהו החינוך היהודי, זוהי תפקידה של מערכת החינוך, ובראש ובראשונה - זוהי האחריות של כולנו. ■

הבו לכם אנשים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

נושא המנהיגות מופיע פעמים רבות בתורה, והמנהיגות אינה נבחנת רק איך האדם מנהיג את האחרים, אלא בעיקר היא נבחנת כיצד האדם מנהיג את עצמו. בתורה פוגשים אנו מנהיגות שהצליחה ומנהיגות שכשלה, החל מאדם הראשון שכשל לא רק במה "שנתנכר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש ואיבד את עצמו, לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת איכה" כלשונו של הראי"ה קוק [מוסר הקודש עמ' קמ], אלא בעיקר כשלא ידע לאחר החטא ליטול אחריות אישית והטיל את האשמה על אשתו באומרו: "האשה אשר נתתה עמדי". אחריו בנו קין שגם הוא התכחש לאשמתו ואמר: "השומר אחי אנכי?!". מנהיגות כושלת מוצאים אנו גם בבית יעקב, כמו ראובן האומר לאחיו על יוסף: "לא נכנו נפש", אך בה בעת אינו מתייצב עם מלוא האמת הפנימית שלו ונאבק עליה, אלא מתחכם ואומר להם דבר אחד: "השליכו אותו אל הבור", דבר שימצא חן בעיני האחים, כשכוונתו האמתית היא: "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו". ורק מאוחר יותר כאשר הוא מזהה אצל אחיו חרטה על מעשיהם באומרם: "אשמים אנחנו", רק אז הוא מקבל אומץ ומטיח בפניהם: "הלוא אמרתי אליכם!". וכאשר סוף סוף ראובן לוקח מנהיגות, גם אז הוא מתחמק מלסכן את עצמו, ולכן כשהוא רוצה לשכנע את אביו שישלח אותם למצרים עם בנימין, אין הוא מקריב את עצמו אלא אומר: "את שני בני תמית", ומפני הרפיסות הזו נלקחה ממנו הבכורה.

התנהגות הפוכה מזו של ראובן מוצאים אנו אצל אחיו יהודה (ועל כך זכה למלכות למרות שלא היה הבכור), מפני שהוא אינו מתחמק מליטול אחריות על עצמו, וכשתמר כלתו אומרת לו: "הכר נא!" הוא מודה ואומר: "צדקה ממני!". וכשהוא מנסה לשכנע את אביו לשלוח את בנימין, הוא אינו מקריב את האחרים אלא אומר: "אנכי אערבנו, מידי תבקשנו, אם לא אביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים" - יהודה הראה דוגמא של נטילת אחריות וממנו אנו לומדים שהמרכיב המרכזי בהנהגה היא אישיותו של המנהיג, ולכן כשהחליט משה רבנו שלא יוכל לבדו לשאת את משא העם ובקש שותפים להנהגתו, הציע לעם ישראל ("הבו לכם" - אין הבו אלא לשון עצה - מדרש הגדול) שיבחרו מתוכם לא רק אנשים חכמים ונבונים, אלא הוסיף שיהיו "ידועים לשבטיכם" - "שאתם מכירים אותם שהרי גדלתם ביניהם" (מדרש הגדול), וכמו שפירש הרמב"ם (הל' סנהדרין פ"ב ה"ז): "וידועים לשבטיכם - אלו שרוח הבריות נוחה מהם" ומסביר הרמב"ם: "ובמה יהיו אהובים לבריות? בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתם טובה ודיבורם ומשאם בנחת עם הבריות".

השפיטה היא אחת מדרכי הנהגה והיא משמשת לה דוגמא, גם כאן אין להסתפק רק בידע של השופט אלא נדרשות ממנו עוד חמש תכונות: "ענוה, יראה, שנאת הממון, אהבת האמת ובעלי שם טוב". וכדי ליישם בחיי החברה שלנו את הדרישות הללו במערכת המשפטית, יש צורך לחולל מהפיכה בשיטת מינוי השופטים או הדיינים, שאז לא רק השליטה בספר החוקים וצבירת ניסיון מעשי בעריכת הדין, הם הכישורים היחידים הנדרשים מהבא לשבת על כס המשפט, אלא חייבים לעמוד גם על טיבו של האיש החורץ גורלות. ולכן ההקפדה צריכה להתחיל כבר באיוש וועדת מינוי השופטים או הדיינים, לקבוע מי הם הממנים, כמו שאמרו במדרש [ספרי דברים טז]: "לא תכיר פנים - זה מינוי הדיינים. לא תטה משפט - שלא תאמר איש פלוני נאה, איש פלוני קרובי". ועל השלב המוקדם הזה המתחיל כבר במינוי הדיינים אמרו בגמרא [שבת קלט א]: "שבר ה' מטה רשעים - אלו הדיינים שנעשו מקל לחזניהם. שבט מושלים - אלו תלמידי חכמים שבמשפחות הדיינין". ופרש"י (שם): "שבט מושלים - מקל אגרופין של מושלין, היינו דיינים רשעים שתלמידי חכמים שבמשפחותם להם למקל ואגרוף, שעל ידיהם היו מעמידין אותן ומחפין עליהן ועושין סניגורון לדבריהם".

מהי השיטה האלטרנטיבית המבטיחה את בחירת הטובים ביותר? הדרך לכך לימדונו חז"ל: "אמרו חכמים, שמבית דין הגדול היו שולחים בכל ארץ ישראל ובודקים, כל מי שימצאוהו חכם וירא חטא ועניו ושפוי ופרקו נאה ורוח הבריות נוחה הימנו - עושים אותו דיין בעירו, ומשם מעלים אותו לפתח הר הבית, ומשם מעלים אותו לפתח העזרה, ומשם מעלים אותו לבית דין הגדול" [רמב"ם שם ה"ח עפ"י סנהדרין פח ב]. משא"כ השיטה הקיימת כיום היא

שתלמיד חכם המבקש להיות דיין נדרש לבוא ולהיבחן ולהוכיח את ידיעותיו, ובמקביל להפעיל קשרים ולחצים כדי לזכות במינוי, שיטה המתאימה לחברה קרייריסטית ותחרותית שאינה הולמת תלמיד חכם צנוע הבורח מן הכבוד. ועל כן למעשה הטובים והראויים לדון נשמטים מן התפקיד. הנביא אומר: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" - רק הנהגה המשלבת את המשפט עם הצדקה היא שתביא את הגאולה. ולכן מנוי הדיינים הוא מרכיב חשוב לא רק לעשיית צדק אלא גם לקירוב הגאולה.

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

ובמוצאי הצום מבדילים על הכוס

שאלה: מה תעשה אישה מעוברת שלא צמה לגבי הבדלה בצום תשעה באב נדחה המתקרב?

תשובה: כדי לבאר פרשה זו, יש צורך להתחיל בכך שיש מחלוקת בין רבותינו הראשונים האם יש בכלל מצווה להבדיל את השבת **על הכוס** כשצום תשעה באב חל במוצאי השבת, יש מהראשונים[א] שנוקטים שאין מצוות הבדלה על הכוס נוהגת במקרה כזה וכמה טעמים נאמרו[ב] בדבר, ויש מהראשונים[ג] החולקים ונוקטים שמצוות ההבדלה קיימת ועומדת, אך מכיוון שאי אפשר לשתות את הכוס מאחר ואנו בצום, נקיים את מצוות ההבדלה במוצאי הצום כלומר - אור ליום ב'.

להלכה למעשה נפסק[ד] כדעה השנייה, שיש מצוות הבדלה גם בשבת כזו, ומבדילים בתפילה במוצאי שבת באמירת 'אתה חוננתו' ובמוצאי הצום מבדילים על הכוס[ה].

ואכן כתבו הפוסקים[ו] שחולה אשר איננו צם, חוזר הדין שצריך להבדיל במוצאי שבת מאחר והוא אכן יכול לקיים את מצוות ההבדלה על הכוס מאחר ואינו צם, ואדרבה יהיה אסור לו לאכול קודם ההבדלה, כפי שההלכה מורה בכל מוצאי שבת שאין לאכול קודם ההבדלה[ז].

ועתה נדבר אודות אישה אשר איננה צמה אם צריכה היא לעשות הבדלה קודם אכילתה, הנה יש מהפוסקים אשר נקטו כפי שהורה לך אותו תלמיד חכם, שאין אישה צריכה לעשות הבדלה על הכוס במקרה כזה מכח 'ספק ספיקא', ואבאר דברי:

יש לדעת שנחלקו הראשונים האם אישה בכלל חייבת במצוות ההבדלה באופן כללי בכל מוצאי שבת, שיש שנקטו שמכיוון שההבדלה היא מצוות עשה שהזמן גרמא - נשים פטורות, ויש שנקטו שמאחר ומצווה זו שייכת למצוות השבת, הרי כלל בידינו שלכל מצוות השבת - איש ואישה שווין, והשולחן ערוך[ח] הביא את ב' הדעות.

והנה במוצאי שבת רגילה וודאי שאישה מקפידה לקיים את מצוות ההבדלה, שהרי מדברי השולחן ערוך מבואר להלכה שפסק[ט] שנשים חייבות בהבדלה וזה פשוט.

אמנם בשבת כזו שצום תשעה באב חל במוצאי השבת, הנה אם האישה צמה, אם כן במוצאי הצום כשהבעל (או האבא) מבדילים, גם היא מקשיבה להבדלה ויוצאת בכך ידי חובה לשיטת המחייבות, אך באופן במדובר בשאלה שהיא לבדה זקוקה לאכול במהלך הצום, יש מהפוסקים[ו] שנקטו שאין לה לעשות הבדלה, ויכולה היא לאכול ללא הבדלה מכח ספק ספיקא, ספק שמא הלכה כראשונים הפוטרים נשים ממצוות ההבדלה באופן כללי, ואף אם נשים חייבות במצוות ההבדלה, שמא הלכה כדעת הראשונים הנוקטים שאין כלל מצוות הבדלה במוצאי שבת שחל בו צום תשעה באב כמבואר לעיל.

אמנם יש לדעת שלא כך היא ההוראה המקובלת בקרב פוסקי ההלכה, אלא יש לה לשמוע הבדלה קודם אכילתה, ויעשה הבעל הבדלה עבורה[יא], והיא תטעם מהכוס ובכך יוציא אותה ידי חובה וגם יוכל לצאת בעצמו ידי חובה בהבדלה זו[יב].

אמנם לבני ספרד, יכולה היא לעשות הבדלה בעצמה ואינה צריכה שהבעל יעשה הבדלה עבורה.

א - רמב"ן מובא בראי"ש פרק ד' של מסכת תענית סימן מ'.
ב - עיין שם בדברי הרמב"ן, שכיוון שא"א להבדיל בצאת השבת מאחר וא"א לטעום מהכוס א"כ אין צורך להבדיל גם במוצאי הצום והרי זה דומה לחיגר שהתרפא, ועוד שיש מ"ד שאפשר להבדיל רק במוצ"ש ולמחרת ביום ראשון עד השקיעה ולא יותר, ועוד שמבואר בגמ' שהבדלה על הכוס תלויה בעשירות, ובמוצאי שבת שחל ת"ב כולנו עניים מרודים.
ג - בה"ג מובא בראי"ש שם וכן הסיק הרא"ש כדעת הבה"ג שמכיוון שאפשר להבדיל עד יום שלישי יש להבדיל באור ליום ב', ואף למ"ד שאפשר להבדיל רק עד יום ראשון בשקיעה, זה באופן שהיה אפשרות להבדיל ביום ראשון, ואין זה דומה לחיגר שהתרפא שכאן הוא חייב בעצם והזמן מונע ממנו.
ד - שו"ע סימן תקנ"ו.
ה - ההבדלה במוצאי הצום היא ללא ברכת בורא מאורי האש (שאותה יש לברך במוצאי שבת) וללא ברכת בורא מיני בשמים ששייכות רק למוצאי שבת, וכן אין עניין לומר את כל הפסוקים בתחילת ההבדלה (הנה קל ישועתי, ולבני עדות המזרח - ראשון לציון וכו') ששייכים רק במוצאי שבת שזה תחילת השבוע לסימן טוב, ולכן ההבדלה היא רק ברכת בורא פרי הגפן וברכת ההבדלה.
ו - ברכי יוסף סימן תקנ"ו מובא בשערי תשובה שם.
ז - ובשו"ת שבט הלוי ח"ז סימן ע"ז כתב לעשות את ההבדלה על חמר מדינה ואם א"א אז יעשה על יין (ואם יש קטן בגיל המתאים עדיף להטעים לקטן) וכמדומני שפוסקי ספרד מורים שאפשר לכתחילה לעשות על יין, אמנם מהגרש"א שטרן שליט"א שמעתי שמכיוון שלא ברור מהו חמר מדינה בזמננו (כמו שנקט החזו"א) א"כ יש להבדיל על מיץ ענבים שאינו אסור בסעודה המפסקת אלא מצד המנהג, וכן דעת הגר"א וייס שליט"א (שיעור בשנת תשע"ה בעניין תשעה באב נדחה)
ח - או"ח סימן רצ"ו סעיף ח'.
ט - על פי הכלל 'סתם ויש - הלכה כסתם'.
י - עיין פסקי תשובות סימן תקנ"ז הערה 28.
יא - שמירת שבת כהלכתה חלק ב' פרק ס"ב סעיף מ"ח ואם אין מי שיכול לעשות הבדלה עבורה - תבדיל בעצמה לפי המבואר לעיל הערה 7.
יב - עיין שו"ת שבט הלוי ח"ח סימן קכ"ט בתשובה אל הגרש"א שטרן שליט"א ומה שדן בזה הגרש"א בשו"ת 'שביבי הלוי' שיצא זה עתה לאור.

המשמעות של תשעה באב בימינו

/ הרב אליעזר שמחה וייס שליט״א

אנו מציינים את תשעה באב וצמים מדי שנה, וזאת בעיקר כדי להתאבל על חורבן בתי המקדש, הראשון והשני, אשר חרבו (בהתאמה) לפני מעל 2500 / 2000 שנה. מדוע? מהי החשיבות לזכור ולהחיות זיכרון כל כך רחוק? מדוע חורבן שני בתי המקדש הינו בעל חשיבות כזו ליהודים בני זמננו? מהי המשמעות של יום זה, לדור שזכה שרוב עם ישראל חי בשלווה יחסית?

ניתן למנות לכך כמה טעמים:

1. ראשית, חורבן בית המקדש איננו האירוע הטרגי היחיד שהתרחש בתשעה באב. המשנה (תענית כ״ו) מלמדת אותנו, כי ״חמשה דברים״ חמש טרגדיות התרחשו באותו יום. וכך נאמר שם: בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשנייה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר. את כל האסונות הללו אנחנו זוכרים ומזכירים בתשעה באב.

2. בכך אין די משום שגם טרגדיות אלו אירעו בעבר הרחוק מאוד. מה המשמעות לימינו אנו. חשוב ביותר, להבין שחז״ל קבעו את צום תשעה באב כדי להנציח גם את כל המכות שפקדו את עמנו מאז חורבן בית השני, בין אם אלו אירעו ביום זה (ט׳ באב) ובין אם לאו.

בקינה כ״ו ״מי יתן ראשי מים״ לר׳ קלונימוס בר יהודה, הוא מבכה את חורבן קהילות אשכנז בזמן גזירות תתנ״ו, ובפרט קהילות שו״ם: שפירא, וורמייזא ומגנצא. בעל הקינה מודע לכך שהוא מקונן על המאורע הזה בתשעה באב על אף שהחורבן לא אירע בט׳ באב. הוא כביכול ״מתנצל״ ואומר שלא ניתנה לו הזדמנות אחרת לקונן באשר ״וכי אין להוסיף מועד שבר ותבערה״. כלומר שאין בידינו כוח להוסיף ימי אבל בלוח השנה. לכן רבי קלונימוס צירף את קינת חורבן הקהילות ע״י הצלבנים לקינות חורבן הבית. כנראה שחז״ל לא רצו לקבוע ימי צער רבים שימלאו את לוח השנה וישפיעו עצבות תמידית על המוני בית ישראל. משום כך חז״ל קבעו יום אחד שיסמל את כל הצרות שאירעו לעם ישראל. לכן בקינות פוגשים אירועים שכלל לא התרחשו בתשעה באב כמו הקינה אלה אזכרה שנכתבה על עשרת הרוגי מלכות, שהם צדיקים שעמדו בראש הנהגת האומה ונהרגו במסגרת גזירות שמד שונות בתקופת המרידות ברומאים. שאלי שרופה באש, קינת רבנו מאיר (מהר״ם) מרוטנבורג תלמידו של ר׳ יחיאל מפריז, על שריפת התלמוד בפריז ביום ערב שבת פרשת חוקת שנת ה׳ ד ונאמרת כחלק מהקינות לתשעה באב, ועוד קינות על מאורעות שלאו דווקא קרו בתשעה באב. הסבר זה עמד ביסוד ההתנגדות של גדולי ישראל לקביעת יום תענית לציון שואת יהודי אירופה האיומה.

3. אפשר לעמוד על נקודה נוספת. בדברי התלמוד הירושלמי (תענית ד,ה) הדן בסתירה בין המשנה בתענית לפיה הצום על בקיעת העיר חל ביי״ז תמוז לבין הכתובים במלכים ובירמיהו, שבהם נאמר שהעיר הובקעה בט׳ בתמוז, מובא, ש״קלקול חשבונות היה שם״. למרות שהנביאים ידעו שהעיר הובקעה באמת ביי״ז בתמוז הם לא שינו וכתבו שהעיר הובקעה בט׳ בתמוז. בכך הנביא שיקף את תודעת העם, את טירוף הדעת בו היה שרוי העם בתקופת האבל על חורבן הבית. האדם האבל אינו מבחין בין ימינו ובין שמאלו. יום ולילה משמשים אצלו בערבוביה. חורבן הבית הינו אבלות ישנה אבל חז״ל רצו שנמשיך להתאבל ונמשיך לשמר את התחושה של ״אבלות חדשה״ שאירעה זה עתה. בדיוק כפי שלגבי חג הפסח הרמב״ם (הלכות חמץ ומצה ז, ו) כתב: בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא עצמו יצא עתה משעבוד מצרים. כך בתשעה באב חייב אדם להיות שרוי בתוך טירוף הדעת כמו אבל שמתו זה עתה מוטל לפניו, כך הצרות כולן מתערבות ונמהלות אחת בתוך השנייה ומצוינות כולן בתשעה באב.

4. הרב י״ד סולוביצ׳יק זצ״ל מזכיר את הרמב״ם, שלדעתו בתקופת בית שני, ציינו את תשעה באב על מנת להזכיר את חורבן בית ראשון. הרב מקשה כיצד ציינו את תשעה באב, הלא הכהנים היו בעבודתם ולויים בשירם ובזמרם. ומסביר הרב שיום תשעה באב בתקופת בית השני שימש כיום תפילה והודאה על כך שבית המקדש קיים, ותפילה לעתיד שלא ייחרב. הרב אומר שאת בני אותו דור רדפו רוחות החורבן בית הראשון ״The ghost of the Ĥurban stalked the land״.

רעיון זה יכול להיות מסר מעשי בשבילנו. מעבר לתפילה לגאולה שלמה, גאולה רוחנית ובניית בית המקדש. עלינו לזכור שלפני לא מעט שנים, נשמדו שליש מעמינו, וחצי מעמנו היה מאחורי מסך הברזל. חיינו בגלות מדינית וסבלנו צרות והשפלות אין סופיים, והיום בארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות, ההתבוללות עושה שמות בקהילות היהודיות. עלינו להתפלל ביום זה לגאולה השלמה ברוחניות ובגשמיות אבל גם לשימור השלווה החלקית לה זכינו כבר.

5. צום תשעה באב מלמד אותנו שגם באפילה הגדולה ביותר יש נחמה. מתוך הצרה הגדולה ביותר בוקעת קרן אור. כך בעיצומו של יום, בדיוק כאשר נשרף בית המקדש אנו אומרים את תפילת נחם. ולזה יאים דברי רבי עקיבא בסוף מסכת מכות, שכאשר ראה שועלים הולכים במקום קודש הקודשים צחק ואמר: ״לכך אני מצחק, עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה (ציון שדה תחרש) הייתי מתייירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה (עוד יישבו זקנים וזקנים ברחובות ירושלים), עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת״... ועל זה הפטירו חבריו התנאים ״עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו״...

או כדברי המדרש על תהילים פרק ע״ט **מִזְמוֹר לְאָסָף, אֱלֹקִים, בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ טִמְּאוּ אֶת הֵיכַל קָדְשֶׁךָ**; ״אמרו לאסף: הקב״ה החריב היכל ומקדש ואתה יושב ומזמר. אמר להם מזמר אני ששפך הקב״ה חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל. הדא הוא דכתיב ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה. דבזה שהצית אש בציון ותאכל יסודותיה - בזה כלה חמתו אשר היה לו על ישראל, ושוב אין לו חמה עליהם״, וזה באמת דבר שראוי לשמוח על זה.

לבסוף, אסור לנו לרגע לזלזל בהשפעה המתמשכת והמתמדת של חורבן בית המקדש, גם כיום, קרוב ל-2000 שנה אחרי חורבן בית שני. בית המקדש לא היה סתם בניין עתיק. זיכרון קיומו אינו בשבילנו סתם סקרנות ארכיאולוגית. הוא שימש כמרכז הרוחני של העם, והיווה גורם מרכזי לאחדותו. בית המקדש היה מקור כפרתנו, ואף מקום תפילה לכל אומות הארץ; הוא ייצג שלום,

ביטחון, שלמות ושלווה. העולם שלנו היום, רחוק מלהיות מושלם, ואולי על זה, יותר מכל, צריכים אנחנו לחשוב ביום תשעה באב.

מה עלינו לעשות בתשעה באב מעבר לזה שאנו זוכרים את העבר כאילו זה קורה היום וחובה עלינו לדאוג לבנות את העתיד!! וכמאמר חז"ל: "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו" (ירושלמי, יומא, פרק א, הלכה א). אין זה מקרה, שסמוך לתשעה באב אנחנו מציינים את ט"ו באב. המשנה מתארת כיצד התפרצה השמחה בירושלים מדי שנה בתאריך זה: "בנות ירושלים יוצאות בכגדים לבנים שאולים, כדי לא לבייש את מי שאין להן (העניות), ובנות ירושלים יוצאות וחולות (רוקדות) בכרמים" (משנה תענית ד' ח').

במילים אחרות: ט"ו באב הפך ליום השידוכים בירושלים. בטוחני, שבני ירושלים הרווקים לא סתם יצאו לכרמים על מנת לחפש להם כלה... אירוע שנתי זה היה חלק מהנחמה אחרי היום הקשה. אולי בתשעה באב אחר הצהריים הכינו את השידוכים שסוכמו לבסוף בט"ו באב וזהו שאמרו חז"ל: כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים (ברכות ה).

התיקון המעשי עבורנו לצער הגדול של תשעה באב: הוא לעסוק בבניין, לעשות "שידוכין", להפגיש בני זוג במטרה לבנות מחדש את החורבות של ירושלים.

ספר "דברים" נקרא ספר "הישר"

/ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת דברים (דברים א', א') כתוב: אלה הדברים.

במסכת עבודה זרה (כ"ה ע"א) מובאים דברי רבי אלעזר כי כוונת הכתוב (שמואל ב', א', י"ח): "ויאמר ללמד בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר", היא לספר "דברים". והסיבה שספר דברים נקרא בשם "ספר הישר" היא משום שנאמר בו "ועשית הישר והטוב".

ובספר מרפסין איגרי בפרשתנו, הקשו וז"ל: אם התיבה "ישר" שנאמרה בספר דברים מהווה סיבה מספקת לקרוא לספר "דברים" בשם ספר "הישר", מדוע שספר "שמות" לא יקרא בשם "ספר הישר", והלא גם בו נאמר "והישר בעיניו תעשה", (שמות ט"ז, כ"ו)? עכ"ל.

א המהרש"א בחידושי אגדות (שם) מתרץ שאכן, לא כל ספר שנאמר בו התיבה "ישר" נקרא ספר הישר, רק ספר "דברים" שנאמר בו "ועשית הישר והטוב", הוא הנקרא ספר הישר. זאת מאחר שמצאנו בכמה מקומות שפסוק זה מלמדנו על הצורך להתנהג לפנים משורת הדין, וכמבואר במסכת בבא מציעא (ט"ז ע"ב), לענין מלוה שגבה קרקע בחובו, ולאחר הגבייה בא הלוה והחזיר את הכסף, שמצד הדין אין המלוה צריך להחזיר את הקרקע, ומשום "ועשית הישר והטוב", חייבו חכמים את המלוה להחזיר ללוה את הקרקע. גם בפרק המקבל שדה מחבירו (בבא מציעא ק"ח ע"א) מבואר, שמפקיעים ומבטלים קנינו של קונה שקנה קרקע, במקרה שיש טענה לבר מצרא, לומר שהוא רצה בקניית הקרקע. זאת משום שנאמר "ועשית הישר והטוב". זאת ועוד, גם רש"י בבואו לפרש את הפסוק, כתב: "ועשית הישר והטוב - זו פשרה לפנים משורת הדין". היא הנותנת שרק ספר "דברים" ייקרא בשם ספר "הישר", מאחר שבו למדנו לעשות את הישר והטוב - "לפנים משורת הדין".

ב בעל הבן איש חי זצ"ל מתרץ שאכן גם בספר "שמות" נאמר "ועשית הישר והטוב", ומכל מקום יותר ראוי לכנות את ספר "דברים" בשם "ספר הישר", מאחר ובו נזכר ארבע פעמים ענין "הישר". האחד: "ועשית הישר והטוב" (ו', י"ח). השני: "כי תעשה הישר בעיני ה'" (י"ב, כ"ה). השלישי: "לעשות הישר בעיני ה' אלוקיך" (י"ג, י"ט). והרביעי: "כי תעשה הישר בעיני ה'" (כ"א, ט').

ג עוד תירץ הבן איש חי זצ"ל שהנה כשחז"ל חיפשו על מי נאמר הפסוק "הנה כתובה על ספר הישר", העדיפו למצוא מקום בו נאמר הפסוק "בדיוק" כמו הפסוק בשמואל. לפיכך ספר שמות, אף שנאמר בו "והישר בעיניו תעשה", אינו הלשון ספר "הישר", הנאמר בשמואל בלא האות "ואו". מה שאין כן ספר דברים שנאמר בו "ועשית הישר והטוב", הוא בדיוק כמו שנאמר בספר שמואל, לפיכך קרא רבי אלעזר את ספר "דברים" בשם ספר "הישר", ולא את ספר "שמות".

ד בספר מרפסין איגרי שם הובא לתרץ בשם הרב אסף אוריאל פחה שליט"א, והרב בנימין חיון שליט"א שהנה הפסוק "ועשית הישר והטוב" שנאמר בספר דברים, נאמר בדרך ציווי שבו נצטוו בני ישראל ללכת בדרך הישר. ואף אם בני ישראל לא יקיימו את הציווי, אין זה גורע ממצות התורה שדורשת הליכה בדרך הישר. ולכך ראוי הוא ספר "דברים" להיקרא בשם "ספר הישר", שהרי בו נתחדשה המצוה ללכת בדרך הישר. מה שאין כן ספר "שמות", שאכן גם בו נאמר "והישר בעיניו תעשה", אך אין זה ציווי של הקב"ה ללכת בדרך הישר, אלא הבטחה בעלמא, שאם עם ישראל ישמור את מצוותיו של הקב"ה, וילך בדרך הישר, כל המחלה אשר הייתה במצרים, לא תבוא על עם ישראל. ולכן אין אמירה זו של תיבת "הישר" גורמת לתת לכל ספר "שמות" את התואר "ספר הישר". (עכ"ד).

ה ולענ"ד י"ל בס"ד שהנה ידוע מבעל האמרי אמת מגור זיע"א, ועוד צדיקים, שאמרו שספר "דברים", ובפרט שלשה פרשיות הראשונות, דברים, ואתחנן, עקב, זה ספר "מוסר" הכי גדול. ולפי זה י"ל בס"ד שלכן נקרא ספר "דברים", ספר "הישר", משום שזה גורם להאדם ליישר דרכיו. והבן.

סיפור לשבת

אינך רצוי אצלנו

כאשר אירע שאחד מן החגים חל במוצאי שבת, היה ר' נפתלי מרופשיץ נוהג לקצר בסעודה השלישית, המתקיימת לקראת צאת השבת. באותם הזמנים היה אומר: "אוי, שבת, שבת! אורחת חשובה את לי מאוד. אך סלחי לי - הנה הגיע אורח חשוב עוד יותר - החג הגיע! הן זהו אורח שמגיע רק שלוש פעמים בשנה." אחר כך היה מזדרז ומברך את ברכת המזון, כדי להוציא את השבת ולהכניס את החג בביתו.

ובשנים שבהן חל תשעה באב במוצאי השבת, היה מאריך ר' נפתלי את הסעודה השלישית בניגונים ובזמירות, ואומר: "אוי שבת, אורחת יקרה שלנו! נעכב אותה עוד מעט בביתנו. ואתה - תשעה באב - המתן בסבלנות, כי אינך רצוי אצלנו, והלוואי ולא היית מגיע כלל! המתן לך, ואנו נמשיך להתעלס וליהנות בחברת השבת, ולשיר ולזמר לכבודה."

***

סיפר רבי יצחק יהודה יחיאל ספרין: פעם אחת עמדתי לפני מורי, רבי אברהם יהושע השל, בשעה שהיה מדבר עם אלמנה אחת. והבנתי מדבריו שהיה מדבר עמה בחכמה עמוקה על עניין גלות השכינה, שעליה נאמר "היתה כאלמנה" (איכה א, א). כיוון שכך, התחלתי לבכות, וגם הוא בכה.

***

בימי מלחמת נפוליאון בצבא הצאר ברוסיה, גברה מאוד הציפייה לביאת המשיח. וכשהובס צבאו של נפוליאון בשנת תקע"ד, האמינו רבים שהגיע זמן הגאולה. גם רבי יעקב יצחק, החוזה מלובלין, שהציפייה לגאולה בערה בו מאז ומתמיד, סבור היה שכעת הוא הזמן המתאים לכך. החוזה זכר כי כמה שנים קודם לכן, בשנת תק"ע, כשנפטר רבי לוי יצחק מברדיטשוב, הוא הבטיח כי לא ינוח ולא ישקוט בעולם העליון עד שיביא את הגאולה. בשל כך, בשנים שבהן רעשה הארץ ממלחמות נפוליאון, ראה בכך החוזה סימן למאמצים שעושה ר' לוי יצחק מן השמים.

כמה שותפים הצטרפו אל החוזה כדי לסייע לו. ביניהם היו תלמידיו: "היהודי הקדוש", ר' קלונימוס בעל ה"מאור ושמש" ור' נפתלי מברזאן. אל אלו נוסף שותף חשוב - המגיד מקוז'ניץ. החוזה גם קבע את הזמן המתאים לגאולה שתבוא - ליל שמחת תורה של שנת תקע"ה. יום זה, שיחול לאחר שכבר נמחלו העוונות של עם ישראל בימים הנוראים, יהיה מתאים לשמחה שבביאת הגאולה. עוד קודם לכן נפטר היהודי הקדוש, וזאת כדי שיוכל לסייע מן השמים למאמצים שייעשו בעולם הזה. כשקרב המועד, אמר הרבי לחסידיו: "דעו לכם, כי אם יהיה הפעם הזאת חג שמחת תורה טוב, אזי גם תשעה באב - יום החורבן - יהפוך מיום אבל ליום שמחה." עוד דבר אמר הרבי לחסידיו - שיישארו יחד בחדר הגדול שבבית, ואם הוא יפרוש אל חדרו הפרטי, עליהם לשמור עליו היטב. ואולם אף שדיבר אליהם, נעשו החסידים כחירשים, ולא שמעו מה שאמר להם. אז פנה הרבי אל אשתו, בילה, וביקש ממנה שתשמור ותשגיח עליו בלילה הזה. אולם מן השמים היה זה, ששמירה זו לא הועילה: "אם ה' לא ישמור עיר - שוא שקד שומר" (תהלים קכז, א). וכך נכשלה משימתם: כבר בערב חג הסוכות נפטר המגיד מקוז'ניץ, אך החוזה לא ידע על כך דבר. אחר כך אמר החוזה כי אילו היה יודע שהמגיד מקוז'ניץ כבר אינו בעולם הזה, לא היה מסתכן ומנסה לקרב את הקץ. כשהגיע ליל שמחת תורה שהה ר' קלונימוס, בעל ה"מאור ושמש" ותלמידו של החוזה, בביתו שבקרקוב. לפתע אבן הוטחה בחלונו וניפצה את הזכוכית. מיד אמר ר' קלונימוס: "מי יודע מה קורה כעת בלובלין, אצל החוזה..." ופרץ בבכי. גם בביתו של תלמיד אחר, ר' נפתלי מרופשיץ אירע דבר נורא. בעודו רוקד ושמח עם תלמידיו בבית המדרש אחזה אש בביתו. בעוד ר' נפתלי עומד ושר שירות ותשבחות ומכוון כוונות על פי תורת הסוד, ברחו בני ביתו מן האש, ומשרתת אחת שלא הצליחה לברוח מתה באותה שרפה. בינתיים, בלובלין, פרש החוזה אל חדרו הפרטי שבקומה השנייה. על החלון שבחדרו עמדו בקבוקים ריקים, שמהם שתו החסידים מי דבש לרגל החג. לפתע שמעה ביילה, אשתו של החוזה, קול ילד בוכה בפתח ביתה. יצאה הרבנית מן החדר, והלכה לפתוח את הדלת, אולם כשפתחה לא ראתה בחוץ נפש חיה. מיד שבה אל חדרו של בעלה, אך החוזה נעלם מן החדר. לא ידעה הרבנית מה אירע לו, אולם הבינה כי כנראה יצא מבעד לחלון ונתפס. ואולם לא ייתכן שהחוזה טיפס על החלון כי החלון גבוה מדי, וגם הבקבוקים הריקים עוד היו מונחים שם, על אדן החלון הפתוח. נוסף לכך, כחמש עשרה שנה התגורר החוזה בחדר זה, ומעולם אפילו לא הביט החוצה מבעד לחלון. אחר כך סיפר החוזה כי פסק דין יצא כנגדו מן השמים על שניסה לדחוק ולקרב את הגאולה. כוחות עליונים הפילו אותו מן החלון כדי להמיתו, אולם המגיד מקוז'ניץ מיהר ובא מן העולם העליון, ופרס את כנף בגדו וכך ריכך את הנפילה. למעשה, כך נודע לחוזה באותו הרגע על מותו של המגיד

המשך בעמוד הבא...

מקוז'ניץ. לאחר הנפילה חיפשו החסידים את החוזה במשך כמה שעות ולא מצאו אותו. לבסוף, אחד התלמידים שחיפש במרחק של כמה עשרות צעדים מן הבית שמע קול אנחה. כששאל התלמיד: "מי כאן?" שמע את קולו של החוזה, שאמר את שמו: "יעקב יצחק בן מייטל." מיד החלה מהומה, והתלמידים נאספו כדי לשאת את רבם הפצוע אל הבית. בעודם נושאים אותו בזהירות, שמע התלמיד, שזכה לאחוז בראשו של החוזה, והנה שפתיו של הרבי לוחשות את תפילת "תיקון חצות" שנהג לומר תמיד באותה השעה בדיוק, באחת עשרה בלילה. בגלל פצעיו הקשים של הרבי בטוחים היו מתנגדיו כי מותו קרב. מאחר ששנאו את החוזה, מיהרו לשתות יין ולשמוח. כששמע על כך החוזה אמר: "כשאצא מן העולם, אלו לא ישתו אפילו מים." וכך אכן היה. כעשרה חודשים מאוחר יותר נפטר החוזה ביום צום תשעה באב, שבו חל איסור אפילו על שתיית מים. על מצבתו נכתב: "שמחה נהפך ליגון, ביום המר תשעה באב, בשנת ארץ רעש"ה" (השווה למספר השנה - תקפ"ה).

{ואת הכל העתקתי מהאתר הנפלא זושא}

שביבים / שאול שיף

אין לנו כהן מיוחס ודאי

כיום נחשבים הכהנים כ'כהני חזקה' בלבד כפסק הרמב"ם. וכן כתב הריב"ש: "הכהנים שבדורנו אין להם כתב היחס". לרב האי גאון נגלה אליהו הנביא והראה לו שלוש מאות כהנים שהתקבצו סביב הר הזיתים כמנהגם בסוכות, ואמר כי רק אחד שהלך בצד, הוא כהן אמיתי. מכך נפסקה הלכה שאין מראים נגעים לכהן כי אין לנו כהן מיוחס ודאי; אין מקריבים קרבנות בזמן הזה, אף שיש הסבורים שאפשר להקריב כל זמן שלא נמצא בהם שמץ פסול; ואין תוקעים בחצוצרות בארץ ישראל בעת מלחמה. מסיבה זו נהגו רבים שהיו בכורים, לפדות את עצמם שוב אצל כהן מיוחס שפגשו, שמא הוא כהן אמיתי. מסופר, כי פעם הוצע לאדם שידוך עם בת־כהן, וכיוון שחשש לדברי הגמרא שאסור לעם־הארץ לישא בת־כהן, בא לשאול את הגרי"ז מבריסק, ונענה: "אני יותר בטוח שאתה תלמיד־חכם, מאשר שהיא בת־כהן"... אולם ישנן משפחות נודעות שנחשבות ככהנים מיוחסים מזמן בית ראשון, כגון צאצאי רבי שאול הכהן מג'רבא, ומשפחת רבי כלפון הכהן, המיוחסים לצאצאי עזרא הסופר, ולא גלו מארצם. משפחת 'כהן טוויל' נחשבת כצאצאי עלי הכהן, ונקראו בשם טוויל שהוא ארוך בערבית, כסגולה שיאריכו ימיהם ולא ימותו אנשים כצאצאי עלי.

בגולת אשכנז התבלבלו המשפחות בגזרות תתנ"ו ופרעות ת"ח ות"ט, אולם נותרו משפחות כהונה שבידן מסורת כהונה. בהן משפחת רפאפורט המיוחסת לעזרא הסופר ומוצאה מאיטליה ושמה 'רפא מפורטו', ועליה אמר הבעש"ט כי היא אחת משלוש המשפחות המיוחסות בישראל, והגר"א מוילנא שהיה פודה את עצמו שוב ושוב, אולם לאחר שפדה עצמו אצל אחד ממשפחה זו שוב לא חזר ונפדה. אך לפי מסורת אחרת פדה הגר"א את עצמו אצל אחד מצאצאי ה'סמיכת חכמים', מצאצאי משפחת כ"ץ מגולי ספרד, המיוחסת לעלי הכהן. גם משפחת צאצאי הש"ך נחשבת מיוחסת לזרע כהונה, וכן משפחת כהנא צאצאי בעל 'קונטרס הספקות' ואחיו בעל 'קצות החושן', המחזיקים במסורת כי הם מצאצאי עלי הכהן. רי"צ דושינסקי השיב לשואליו, לפדות את בניהם אצל רבי יוסף מאיר כהנא מספינקא, והחלקת יהושע מביאלא ציווה לאדם אחד שהיה ידוע חולי וצרות, לפדות עצמו שנית אצל הרבי מספינקא, ומאז נהפך והיה לאיש אחר. ה'ערוגת הבושם' פדה עצמו אצל נכד המהרשש"ך. ה'קול אריה' העיד על עצמו שהוא מיוחס עד אהרן הכהן, וכן כתב רבי שלמה הכהן מוילנא בעל "חשק שלמה", שיש להם ייחוס עד עלי הכהן. ועל הכהנים ממשפחת אדלר [חסידי גור] נאמר כי בידם כתב יחוס עד עלי הכהן (הידעת/ שבת טיש).

התמורה לשתיקה

קראתי בליקוטים וסיפורים נפלאים : יהודי ניגש אל כ"ק האדמו"ר רבי שלומק'ה מזויעהל זצ"ל, כשהיה בדרכו לכותל המערבי, ותינה בפניו צרתו: "אני חשוך ילדים כבר הרבה שנים ואשתי אמרה לי שלא אבוא הביתה ללא הבטחה מהרבי... על כן מבקש אני שהרבי ירחם עלי ויבטיח לי בן זכר" . אמר לו רבי שלומק'ה: "תבטיח לי הבטחה תמורת הבטחה. אתה הרי ראש המדברים במקווה, וגם אחרי כן בבית הכנסת, אינך מהשומרים על שתיקה מתחילת התפילה... אם תבטיח לי שאתה תפסיק לדבר במקווה ובבית הכנסת, אני מבטיח לך בן זכר..." הבטיח היהודי ואמר: "אני מקבל על עצמי מעתה ואילך לשתוק"! ואכן הבטיח לו רבי שלומק'ה בן זכר. היהודי עמד בהבטחתו עד כדי כך, שכל הציבור שהיה רגיל לשמוע תמיד את מוצא פיו ולפתע ראה אותו בשתיקתו, היו סבורים שירד מדעתו רח"ל. אבל הוא המשיך בשלו... לתקופת הימים נולד לו בן זכר למזל טוב. הוא בא לרבי שלומק'ה, הודה לו, וביקשו להיות הסנדק. לאחר הברית ניגש אבי התינוק אל הרה"ק ושאלו: יסביר לי הרבי איזו 'מידה כנגד מידה' יש בזה, שרק לאחר שקבלתי על עצמי להפסיק בדיבורי אזכה לבן זכר? השיב לו רבי שלומק'ה: מובא מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ זצ"ל שהקב"ה קוצב לכל אחד את כמות ההנאות שיהיה

לו בעולם הזה, וממילא כשאתה מדבר את כל הדיבורים שלך, אתה ממלא בכך את קצבת ההנאה שהקבייה הקציב לך, ואין לך זכות ליהנות מהנאה של ילד. ברם, כאשר הפסקת לדבר ואז לא הייתה לך את ההנאה הזאת - סיפק לך הקב"ה הנאה אחרת של גידול ילד.

(חשוקי חמד)

הכל נורמלי

מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה 'גדול' שמחייב מאוד כל אחד ואחד. ישנם סיפורים על גדולים שהם סיפורי התמדה מופלאים. מספרים על גדול שלמד 36 שעות ברציפות בלי לאכול, בלי לשתות, בלי לישון, בלי להפסיק. התמדה עצומה. כל מיני סיפורים נפלאים יש לנו על גדולי ישראל. אבל כשאדם שומע את הסיפורים הללו, אז הוא חושב לעצמו? לי אין כוחות כאלה. אני אחרי סדר של 4 שעות צריך לטעום משהו, לנוח, קשה לי. אני לא יכול אפילו 10 שעות ברציפות, אז מה זה 36 שעות ברציפות? זה לא בשבילי. אבל מרן זצ"ל הוא גדול שמחייב כל אחד. הוא העיד על עצמו דבר נורא. סיפר לי נין שלו ששימש אותו: בבוקר מרן זצ"ל הבחין שהוא הנין עייף. הנין גילה לו שעשה 'משמר' ולמד כל הלילה. אמר לו הסבא רבה זצ"ל: "בשביל מה? מה יוצא מזה? בלילה אתה לא לומד טוב כי אתה עייף, וביום אתה בוודאי עייף. תחשוב איפה אתה יוצא עם תועלת". ואז הוא הוסיף ואמר לו דבר מדהים: "מימיי לא הייתי ער לילה שלם, מימיי לא דילגתי על ארוחה". כמובן, הוא לא האריך מדי בארוחות. מי שראה אותו, ראה שהוא לא אוכל הרבה מדי, והגוף שלו העיד כמה הוא אוכל. אבל מה שהוא החליט שצריך לאכול כדי לחזק אותו, על זה הוא לא דילג. מה, להתחיל לשחק עם הכוחות? ואז ליפול והלימוד יהיה פחות איכותי? הוא ישן כמה שמצא שנחוץ לו כדי להיות ערני ומרוכז בלימוד. כל ימיו היה משכים קום ומתחיל ללמוד בשלוש בלילה, היה נח מעט ביום. אבל הכול בצורה נורמלית. אמרנו כבר שאנחנו מדברים פה לתועלת. אלה דברים שמחייבים כל אחד מאתנו. אפשר לחיות בצורה של אדם נורמלי, עם אכילה ועם שינה אבל בהתמדה עצומה. ניצול הזמן באופן מלא. יום שישי מלא, שבת מלאה, ליל שבת. הייתה לו התמדה, אבל הכול היה כפי כוחותיו.

(שואלין ודורשין, פנינים משיחותיו ותשובותיו
של הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א)

דברים האסורים משום סכנה בימי בין המיצרים

/ הרה"ג רבי יצחק יעקב פוקס שליט"א

כמבואר בשולחן ערוך (תקנ"א) ובאיכה רבה, במשך שלושת השבועות הללו שולט בשעות הצהריים "קטב מריר" ("מקטב ישוד צהרים" [תהילים צ"א], 'צהרים' - אותיות 'מיצרים'), בין השעות הרביעית והתשיעית של היום (10:21-16:16). על כן יש להיזהר בדברים הבאים:

א. אין לכעוס על הבנים והתלמידים ובוודאי שלא להכותם בשעות אלו.

ב. לא ללכת יחידי במקומות שוממים מחוץ לעיר אלא לצורך מצוה (ערוה"ש שם וחזו"א דינים והנהגות כ, ה).

ג. אין ללכת בין חמה לצל (היינו על קו בו מסתיים צל ומתחיל אור השמש, לאורכו).

ד. להימנע מפעולות כירורגיות, כולל עקירת שן, ניתוחים, בדיקות חודריניות וחיסונים לתינוקות וכדומה בשעות אלו.

פרט לצורך דחוף או בדיקת סוכר וכדומה. אף שטיולים מותרים עד ר"ח מנחם אב, יש להימנע ממסלולים למיטיבי לכת או פעולות שיש בהן סיכון ('סנפלינג', 'אומגה' וכדומה).

רכיבה על אופניים בשבת?

כבר לפני למעלה ממאה שנה, נשאלו הפוסקים על אודות רכיבה על גבי אופניים בשבת, והשיבו לאיסור, אם משום שמצוי שהגלגל מתקלקל, ויש לחשוש שיבואו לתקנו בשבת; ואם מפני החשש שיצאו עם האופניים למקום שאין בו עירוב, או שיטלטלו את האופנים עצמם ארבע אמות ברשות הרבים. ויש מי שכתב, שעל אף שהדבר מותר מן הדין, נוהגים בו איסור, וכן פשט המנהג בימינו. אולם בנוגע ל'תלת אופן' המיועד לילדים, או גלגיליות ('סקטים') - יש שכתבו שלא נהגו בהם איסור; אך יש מקומות שנהגו איסור אף בהם.

[דרשו]

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il